

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku

Vypracovala: Vaňatová Jana

Vedoucí práce: JUDr. PaedDr. Věra Švejdová

ČESKÉ BUDĚJOVICE 2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana VAŇATOVÁ**
Osobní číslo: **E11363**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Obchodní podnikání**
Název tématu: **Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku**
Zadávající katedra: **Katedra práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl a metodika:

Bakalářská práce vymezí odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku, jako sekundární povinnost sankčního charakteru.

Přes prevenční povinnost a povinnost zakročovací bude autorka charakterizovat odpovědnost obecnou a dále pak zvláštní druhy odpovědnosti a následně případy, kdy odpovědnost není dána a další část pak věnuje způsobu a rozsahu náhrady škody.

Autorka si pak vybere jeden nebo více případů zvláštní odpovědnosti za škodu a popíše ho z hlediska praxe, vše porovná s případnými změnami nového občanského zákoníku, účinného od 1.1.2014

Osnova:

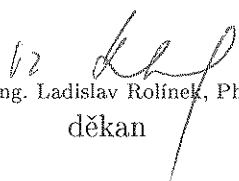
1. Úvod, vymezení pojmu
2. Cíle a metodika
3. Literární přehled-závazky z porušení práva, odpovědnost za škodu, prevenční, zakročovací, krajní nouze , nutná obrana, obecná odpovědnost, zvláštní odpovědnost, způsob a rozsah náhrady škody, škoda na zdraví-toto komparativně s novým občanským zákoníkem
4. Vlastní šetření
5. Zhodnocení návrhy, řešení, závěr
6. Použitá literatura, případné přílohy

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **40-50 stran**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**
Seznam odborné literatury:

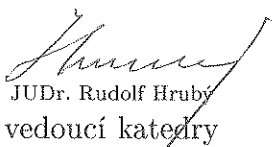
Občanský zákoník č. 40/64 Sb., ve znění poslední novely a též v komparaci s
novým občanským zákoníkem účinným od 1.1.2014
Dvořák, J., Švestka, J., Knappová, M. a kol Občanské právo hmotné ASPI 2006
Internetové zdroje
Regionální statistiky
Periodika zabývající se tématem

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. PaedDr. Věra Švejdová**
Katedra práva

Datum zadání bakalářské práce: **20. března 2013**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2014**

12
doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (26)
370 05 České Budějovice
E.S.

JUDr. Rudolf Hrubý
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 26. března 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury, uvedené v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to - v nezkrácené podobě/v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou - elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG, provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 1. 4. 2014

.....

Jana Vaňatová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí práce JUDr. PaedDr. V. Švejdové za cenné připomínky, rady a návrhy, dále také za její ochotu a výborné vedení.

Obsah

1	ÚVOD	8
2	TEORIE	10
2.1	Závazky z porušení práva	10
2.2	Zákon č.40/1964 Sb., občanský zákoník	11
2.2.1	Předcházení hrozícím škodám.....	11
2.2.2	Obecná odpovědnost za škodu	13
2.2.2.1	Předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu	14
2.2.2.2	Okolnosti vylučující protiprávnost	16
2.2.3	Odpovědnost za škodu způsobenou provozní činností	17
2.2.4	Speciální případy odpovědnosti za škodu	18
2.2.5	Způsob a rozsah náhrady škody	18
2.2.6	Škoda na zdraví	19
2.3	Nový občanský zákoník	20
2.3.1	Předcházení hrozícím škodám.....	21
2.3.2	Odpovědnost za újmu.....	21
2.3.3	Speciální případy odpovědnosti	23
2.3.4	Způsob a rozsah náhrady újmy	24
2.3.5	Újma na zdraví	25
3	CÍLE A METODIKA	27
3.1	Cíle práce.....	27
3.2	Metodický postup	27
4	VLASTNÍ PRÁCE	29
4.1	Soudní řízení újmy na zdraví.....	29
4.1.1	Komparace případu s NOZ	30
4.1.2	Zhodnocení změn u újmy na zdraví	32

4.2	Škoda způsobená vadou výrobku	34
4.2.1	Komparace s novým občanským zákoníkem	35
4.3	Škoda na věci převzaté, vnesené či odložené	36
4.3.1	Škoda na převzaté věci	36
4.3.2	Škoda na odložené věci	37
4.3.3	Škoda na vnesené věci	38
4.4	Souhrn změn v NOZ	40
5	ZÁVĚR	42
6	SUMMARY	44
7	ZDROJE	46
7.1	Literární zdroje	46
7.2	Legislativa	46
7.3	Internetové zdroje	47

1 ÚVOD

Téma bakalářské práce nese název „Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku“ a bylo vybráno z důvodu zájmu o tuto problematiku. Psaní práce je ztíženo skutečností, že k datu 1. 1. 2014 vejde v účinnost Nový občanský zákoník. Původní zákon č.40/1964 Sb. bude nahrazen zákonem č.89/2012 Sb. a přinese s sebou mnoho změn. Zákon č.40/1964 Sb. byl po dobu jeho působení mnohokrát novelizován, přesto se jedná o největší změnu od roku 1964. V době výběru tématu a na počátku zpracování této práce je účinný stále zákon č.40/1964 Sb. ve znění pozdějších předpisů, proto budou v práci připomenuty oba zákony. Druhým důvodem pro odkazy na předcházející občanský zákoník je také skutečnost, že i v roce 2014 podle něho budou posuzovány soudní řízení, u kterých byl podán návrh před datem 1. 1. 2014.

Odpovědnost za škodu je pojem, se kterým se za svůj život setká téměř každý z nás. Institut odpovědnosti je velmi důležitou součástí občanskoprávní legislativy, což dokazuje i fakt, že v Novém občanském zákoníku se touto problematikou zabývá téměř 100 paragrafů. To je dvakrát více než v předchozím zákoníku. Odpovědnost nastupuje jako sekundární povinnost po způsobení škody (neboli porušení primární právní povinnosti).

Každý z nás by se měl chovat k ostatním lidem, věcem a zvířatům tak, aby nedocházelo k újmám, ať už majetkovým či nemajetkovým. Z praxe je ale zřejmé, že ke škodám/újmám dochází velmi často, ať už úmyslně či z nedbalosti. Pro tyto případy je nutné mít jasně stanoveno, kdo za škodu bude odpovídat a jaký bude rozsah a způsob náhrady. Odpovědnost náleží osobě jako sekundární právní povinnost po způsobení škody/újmy.

V první kapitole práce bude teoreticky popsána a rozebrána především obecná odpovědnost a náhrada škody, vypsány zvláštní případy odpovědnosti a popsána újma na zdraví. To vše podle obou občanských zákoníků.

Vlastní práce se bude zabývat konkrétními typy odpovědnosti zvláštní, které budou popsány z hlediska praxe a demonstrovány na konkrétních případech. Z důvodu omezení rozsáhlosti práce bude popsáno pouze několik typů. Jedná se o újmu na zdraví, odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku a odpovědnost za škodu na věcech převzatých, vnesených a odložených. Tam, kde dochází s příchodem Nového občanského zákoníku

ke změnám, budou tyto změny také uvedeny. Na závěr jsou všechny změny, které přináší NOZ v oblasti občanskoprávní odpovědnosti, shrnuty.

Primárním cílem této práce je výklad obecné občanskoprávní odpovědnosti a následně popis několika typů odpovědnosti zvláštní z hlediska praxe s použitím konkrétních příkladů. Dalším cílem je komparace náhrady škody s Novým občanským zákoníkem.

2 TEORIE

2.1 Závazky z porušení práva

Pokud dojde k porušení práva (tj. protiprávnímu úkonu), vzniká jako důsledek tohoto jednání závazek, tzv. soukromě-právní odpovědnost (sekundární právní povinnost). Původní (primární) právní povinnost, která je porušena, může být dána třemi způsoby, a to: (Bičovský & Holub, 1997)

- ze zákona,
- ze smlouvy,
- z jiné právní skutečnosti.

Tato sekundární právní povinnost vzniká místo nebo vedle původní právní povinnosti a důvodem jejího vzniku je náprava vzniklé škody. Existují 4 druhy závazků z porušení práva, kterými jsou:

- odpovědnost za škodu,
- odpovědnost za bezdůvodné obohacení,
- odpovědnost za vady,
- odpovědnost za prodlení.

První zmíněnou se budeme dále zabývat.

2.2 Zákon č.40/1964 Sb., občanský zákoník

2.2.1 Předcházení hrozícím škodám

„Každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, majetku, na přírodě a životním prostředí.“ (§ 415, zákon č.40/1964 Sb.)

Občanský zákoník klade na prevenci (předcházení) škod velký důraz, především proto, že škoda je společensky nežádoucí jev. Způsobení škody představuje pro společnost ztrátu a pro občany újmy na majetku, ale i zdraví. (Knappová, Švestka, & kolektiv, 2006)

Ustanovení § 415 platí pro všechny, a to i potencionální účastníky občanskoprávních vztahů. Týká se fyzických i právnických osob, včetně třetí osoby, která škodu sice nezpůsobila, ale mohla ji svým počínáním zamezit. Vztahuje se také na poškozeného, jelikož i ten může v některých případech škodě zabránit nebo ji alespoň snížit. Pokud se někdo neřídí tímto ustanovením a způsobí tak škodu, porušuje všeobecnou prevenční povinnost a tím se dopouští protiprávního jednání. (Creative Commons licence, 2012) Proto tato FO či PO, která jedná protiprávně a splňuje i další předpoklady (viz. kapitola 2.2.2.1), je odpovědná za škodu, která v důsledku jejího jednání vznikne. Toto jednání je postihnuto § 420 zákona č.40/1964 Sb. (Knappová, Švestka, & kolektiv, 2006)

Pokud se někdo dopouští protiprávního jednání, avšak nevznikne škoda, je toto jednání nepostižitelné (není sankcionováno). V tomto případě zákon nestanovuje žádnou obecnou sankci. Sankce nastupuje až tehdy, kdy dojde ke vzniku škody (následku). Poté je škůdce povinný vzniklou škodu nahradit. (Creative Commons licence, 2012)

V občanském právu rozlišujeme dva způsoby předcházení škodám, a to: všeobecnou prevenci škod a zvláštní – speciální – konkrétní prevenci škod. (Knappová, Švestka, & kolektiv, 2006)

Kromě občanského práva kladou i jiné právní obory a další společenské oblasti důraz na prevenci (např. obchodní právo, trestní právo, oblast zdravotnictví aj.). Zásada prevence vychází z myšlenky, že je vždy lepší předejít škodám, než je poté nahrazovat. (Knappová, Švestka, & kolektiv, 2006)

Ne všechny škody jsou však způsobeny fyzickými či právníckými osobami. Některé vznikají nezávisle na jejich chování či činnosti a jejich příčinou mohou být různé objektivní události (např. živelné katastrofy). Tento případ je uveden v § 417 odst. 1 zákona č.40/1964 Sb.: „(1) *Komu škoda hrozí, je povinen k jejímu odvrácení zakročit způsobem přiměřeným okolnostem ohrožení.*“ „*Tato speciální právní povinnost k odvrácení škody nastává v případě, pokud škoda již hrozí. Spočívá v povinnosti každého ohroženého zamezit odvrácení hrozící škody (tzv. zakročovací, resp. zasahovací prevenční povinnost).*“¹ Pokud škoda již nastala, je každý povinen zakročit alespoň ke zmírnění jejího rozsahu. Je také možné, že ohrožený uhradí škodu zčásti či zcela ze svého majetku a to tehdy, pokud nesplnil výše zmiňovaný § 417 odst. 1 zákona č.40/1964 Sb. V tomto případě se dále postupuje podle § 441 – spoluzavinění poškozeného. (Knappová, Švestka, & kolektiv, 2006)

Dalším právem ohroženého je možnost domáhat se tzv. prevence uskutečněné prostřednictvím soudu podle § 417 odst. 2 zákona č.40/1964 Sb.: (2) *Jde-li o vážné ohrožení, má ohrožený právo se domáhat, aby soud uložil provést vhodné a přiměřené opatření k odvrácení hrozící škody.*“ Takové opatření jsou možná pouze tehdy, kdy závažná škoda teprve hrozí. Stejně tak není možné domáhat se zásahu soudu proti úředně povolené činnosti, která je vykonávána v určených mezích. (Knappová, Švestka, & kolektiv, 2006)

Následuje § 418, který se zabývá chováním v krajní nouzi a nutnou obranou. Pojem krajní nouze znamená situaci, ve které nám hrozí přímé nebezpečí. Při odvrácení škody v krajní nouzi je nutné dodržení dvou zásad. První zásada „subsidiarity“ znamená, že nebylo možné odvrátit hrozící nebezpečí jinak. Druhou je zásada „proporcionality“, podle které nesmí být následek takto způsobený stejně či více závažný než ten, který hrozil. K tomuto je třeba poznamenat, že oprávněn jednat je každý, tedy nejen ten, komu nebezpečí hrozí. Výjimku tvoří ten, kdo sám krajní nouzi způsobil. V tomto případě ho toto jednání nezavazuje odpovědnosti za škodu, která vznikla. (Fiala, Hurdík, Korecká, & Telec, 1997)

Dalším pojmem, kterým se zabývá paragraf uváděný výše, je nutná obrana. V této situaci se jedná o odvrácení přímo hrozícího útoku. Na rozdíl od krajní nouze útok souvisí vždy s chováním člověka. Pokud člověk způsobí škodu při jednání v nutné obraně, stejně

¹ Knappová, M., Švestka, J., & kolektiv. (2006). *Občanské právo hmotné*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., s.49

tak jako u krajní nouze, neodpovídá za škodu. Aby byla situace uznána jako nutná obrana, je potřeba splnění několika podmínek. Těmi je hrozící nebo stále trvající útok a obrana přiměřená nebezpečnosti útoku. (Bičovský & Holub, 1997)

Výše uvedené pojmy: krajní nouze a nutná obrana, patří mezi okolnosti vylučující protiprávnost úkonu (a tím i odpovědnosti za škodu). Dalšími takovými okolnostmi jsou výkon práva nebo plnění povinnosti, svépomoc a v neposlední řadě svolení poškozeného. (viz. kapitola 2.2.2.2) (Doleček., 2010)

2.2.2 Obecná odpovědnost za škodu

Škodou nazýváme jakoukoliv majetkovou újmu. Český právní řád rozlišuje dva druhy odpovědnosti za škodu: obecnou odpovědnost a zvláštní druhy odpovědnosti. Obecná úprava (*lex generalis*) se uplatňuje v případě, kde občanský zákoník nepopisuje žádnou speciální úpravu zvláštních druhů odpovědnosti za škodu (*lex specialis*). (Knappová, Švestka, & kolektiv, 2006) Pod pojmem „obecná odpovědnost“ se podle předchozího občanského zákoníku jednalo o dvě skutkové podstaty:

- odpovědnost za škodu způsobenou zaviněným protiprávním úkonem a
- odpovědnost za škodu způsobenou provozní činností.

Přesto, že oba tyto případy můžeme najít pod § 420n, pouze u prvního z uvedených se jednalo svou podstatou o obecnou odpovědnost. Druhý z uvedených, který nalezneme v ustanovení § 420a, by se měl podle své podstaty řadit mezi zvláštní případy odpovědnosti. (Nakladatelství Sagit, a.s., 1996-2014)

Podle § 420 odstavce 1: *„Každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti.“* Subjektem této odpovědnosti je fyzická či právnická osoba. Následující odstavec zní: *„Škoda je způsobena právnickou osobou, anebo fyzickou osobou, když byla způsobena při jejich činnosti těmi, které k této činnosti použili. Tyto osoby samy za škodu takto způsobenou podle tohoto zákona neodpovídají; jejich odpovědnost podle pracovněprávních předpisů není tím dotčena.“* (§ 420, odst. 2 zákon č.40/1964 Sb.)

Podle § 420 odst. 1 je škoda způsobena protiprávním jednáním. Protiprávnost je jedním z předpokladů vzniku odpovědnosti za škodu, které jsou podrobněji rozebrány v následující kapitole.

2.2.2.1 Předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu

Jak již bylo zmíněno, aby fyzické či právnické osobě vznikla odpovědnost za škodu, musí vzniknout škoda jako následek (zaviněného) protiprávního jednání (tzv. subjektivní odpovědnost). A právě protiprávnost je prvním ze čtyř předpokladů vzniku odpovědnosti za škodu. (Creative Commons licence, 2012) Mezi tyto předpoklady řadíme:

- protiprávní úkon,
- škoda,
- příčinná souvislost (mezi protiprávním úkonem a škodou),
- zavinění.

První tři výše uvedené předpoklady jsou povahy objektivní, poslední je povahy subjektivní. (Knappová, Švestka, & kolektiv, 2006) Základním a nezbytným předpokladem je **protiprávní úkon**, který je složen ze samotné protiprávnosti a z úkonu. Úkon je protiprávní, pokud je v rozporu s platným právním řádem a může mít formu konání či opomenutí. (Fiala, Hurdík, Korecká, & Telec, 1997) Protiprávnost může být způsobena pouze lidmi, není možné, aby se protiprávnosti dopustilo zvíře nebo vznikla jako následek působení přírodních sil. (Bičovský & Holub, 1997) „*Úkon je projevem lidské vůle navenek, ve kterém se projevuje psychická a fyzická složka člověka. Tam, kde není vlastní vůle, nejde o občanskoprávní úkon, který spočívá buď v jednání, nebo opomenutí. Nejde však o každé opomenutí, nýbrž jen o takové, kdy škůdce byl povinen jednat. Tam, kde není úkon vyjádřen vůči okolí, neexistuje.*“² V případě právnických osob jde o odpovědnost za činnost jiného. Právnická osoba je odpovědná za úkony těch, které k činnosti použila a odpovědnost vzniká pouze tehdy, pokud škoda vznikla při vykonávání této činnosti. (Fiala, Hurdík, Korecká, & Telec, 1997)

Nezbytným předpokladem je také vznik škody. Přesto, že v občanském zákoníku definici tohoto pojmu nenalezneme, běžně se používá. Podle M. Knappové, J. Švestky & kol. (2006) „**škoda je** majetková újma, která lze vyjádřit v penězích. Avšak i některé újmy nemajetkové povahy zmírňované formou peněžní satisfakce tvoří neoddělitelnou spravedlivou součást náhrady škody.“

² Bičovský, J., & Holub, M. (1997). *Náhrada škody v občanském, obchodním, správním a pracovním právu*. Praha: Linde Praha, a.s. – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví.

V občanském právu lze dělit škodu podle různých hledisek. Základním dělením je např.: škoda skutečná a ušlý zisk. V určitých případech mohou vznikat zároveň oba druhy škod. Přesto jsou na sobě nezávislé. Skutečná škoda (*damnum emergens*) je újma, která vznikla jako následek škodné události a která spočívá ve znehodnocení již existujícího majetku poškozeného. Na druhé straně ušlý zisk (*lucrum cessans*) je to, co mohl poškozený získat, nebýt škodné události. Tato majetková újma spočívá v tom, že majetek poškozeného nebyl rozmnožen tak, jak by tomu bylo při obvyklém chodu věcí. Další hledisko je dělení na majetkovou a nemajetkovou škodu a v neposlední řadě také na škodu smluvní (závazkovou) a mimosmluvní (mimozávazkovou). (Fiala, Hurdík, Korecká, & Telec, 1997)

Dalším nezbytným předpokladem vzniku odpovědnosti za škodu je **příčinná souvislost** (neboli kauzální nexus) mezi protiprávním úkonem a škodou. Příčinnou souvislost jakožto objektivní předpoklad je nutno odlišovat od zavinění, které je subjektivním předpokladem vzniku odpovědnosti za škodu. Jde o vztah příčiny a následku, ve kterém je nutno posoudit, zda existuje mezi těmito skutečnostmi příčinná souvislost. Její existence musí být vždy jasně prokázána. V procesu zjišťování odpovědnosti za škodu je důležité zabývat se pouze těmi příčinami a následky, které se vznikem této odpovědnosti přímo souvisí. Pokud se zjistí, že existuje více příčin, musí se rozlišovat jejich význam. (Knappová, Švestka, & kolektiv, 2006)

Zavinění, jak již bylo výše zmíněno, je subjektivní povahy. Nejedná se o nezbytný předpoklad, jako tomu je u předchozích tří, avšak je předpokladem častým. Bývá charakterizováno jako psychický vztah odpovědného subjektu (škůdce) k vlastnímu protiprávnímu jednání a škodě. (Bičovský & Holub, 1997) U zavinění rozeznáváme prvek vůle a prvek vědění. V občanském právu je obecná odpovědnost založena na principu předpokládaného (presumovaného) zavinění. To znamená, že důkazní břemeno leží na poškozeném. Ten musí prokázat porušení právní povinnosti, vznik a výši škody a příčinnou souvislost mezi protiprávností a škodou. Na straně škůdce je možnost vyvinění (exkulpace), pokud dokáže, že na škodě nenese vinu. Předpokládané zavinění se vztahuje pouze na nedbalost, nikoliv na úmysl. Toto jsou dva druhy zavinění, které můžeme ještě dělit na: (Doleček, M., n.d.)

- úmysl přímý a nepřímý,
- nedbalost vědomá a nevědomá.

2.2.2.2 Okolnosti vylučující protiprávnost

V předchozí kapitole byly popsány předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu, mezi které patří i protiprávní jednání. Avšak existují i okolnosti, u kterých je protiprávnost vyloučena. V občanském právu těmito okolnostmi jsou: (Doleček, 2010)

- krajní nouze,
- nutná obrana,
- výkon práva nebo plnění povinnosti,
- svépomoc,
- svolení poškozeného.

První dva (krajní nouze a nutná obrana) již byly popsány v kapitole 1.2. Předcházení hrozícím škodám.

Plnění povinnosti vyplývá z různých právních norem a obvykle se jedná o výkon povolání nebo funkce. Stejně tak i **výkon práva** vylučuje protiprávnost, a to tehdy, pokud jsou splněny zákonné náležitosti, které občanský zákoník vymezuje v § 3. (Fiala, Hurdík, Korecká, & Telec, 1997)

Další okolností je **svépomocné jednání**. Toto jednání je protiprávní pouze tehdy, pokud splňuje zákonné podmínky stanovené v § 6 občanského zákoníku nebo podmínky u zvláštních případů svépomocného jednání, např. zadržovací právo (§ 175 n), svépomocný postup souseda (§ 127) aj. (Knappová, Švestka, & kolektiv, 2006)

Posledním případem, kdy je protiprávnost vyloučena, je **svolení poškozeného**. Stejně tak jako u svépomoci, musí být i zde splněny určité podmínky. První podmínkou je, že svolení poškozeného musí být dáno před způsobením škody a musí se týkat oblastí, o kterých právní řád dovoluje poškozenému svobodně rozhodovat. Dále musí být dáno osobou způsobilou k právním úkonům a v neposlední řadě musí splňovat obecné náležitosti právních úkonů podle § 34 n občanského zákoníku. (Fiala, Hurdík, Korecká, & Telec, 1997) a (Doleček, 2010)

2.2.3 Odpovědnost za škodu způsobenou provozní činností

Kromě odpovědnosti za škodu způsobenou protiprávní činností je zařazena pod obecnou odpovědnost také odpovědnost způsobená provozní činností. Konkrétně ji nalezneme v části šesté, hlavě druhé, oddílu prvním, § 420a zákona č.40/1964 Sb., občanský zákoník.

Ustanovení § 420a odst. 2 vymezuje, v jakých případech je škoda způsobena provozní činností. Jde o škodu způsobenou

- a) činností, která má provozní povahu, nebo věcí použitou při činnosti,
- b) fyzikálními, chemickými, popřípadě biologickými vlivy provozu na okolí,
- c) oprávněným prováděním nebo zajištěním prací, jimiž je způsobena jinému škoda na nemovitosti nebo je mu podstatně ztíženo nebo znemožněno užívání nemovitosti.

Pojmem provozní činnost rozumíme zejména činnost mající charakter podnikání. Jde tu o činnost, kterou subjekt této odpovědnosti (fyzická či právnická osoba) vyvíjí. (Nakladatelství Sagit, a.s., 1996-2014)

Jedná se o odpovědnost objektivní, protože nevyžaduje, aby provozovatel provozní činnosti jednal sám. To znamená, že zde není podmínkou, aby provozovatel sám porušil právní povinnost nebo škodu sám zavinił. Za škodu odpovídá i v případě, že byla způsobena osobou nebo věcí, kterou k provozní činnosti použil, pokud osoba dodržela všechny předpisy. (Knappová, Švestka, & kolektiv, 2006)

Ke zproštění (liberaci) dochází tehdy, jestliže je dán zákonem stanovený liberační důvod. Prvním důvodem je událost, při které byla škoda způsobena neodvratitelnou událostí³ nemající původ v provozu anebo vlastním jednáním poškozeného a pokud škodě nemohlo být v dané situaci nijak zabráněno. U druhého liberačního důvodu - vlastní jednání poškozeného – může dojít k úplné nebo částečné liberaci. Postačí situace, v které bylo jednání poškozeného pouze jednou z více příčin škody. (Nakladatelství Sagit, a.s., 1996-2014)

Pod ustanovení § 420a nepatří provozy, které jsou upraveny samostatně.

³ Neodvratitelná událost = „*událost, které nebylo možno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze – objektivně a zároveň konkrétně a diferencovaně posuzováno – na dotyčném provozovateli požadovat, zabránit.*“ (Knappová, Švestka, & kolektiv, 2006)

2.2.4 Speciální případy odpovědnosti za škodu

Zatím jsme se věnovali pouze obecné odpovědnosti za škodu. Existují také případy zvláštní odpovědnosti, které se řídí vlastními ustanoveními. Nalezneme je pod § 421 - 437 zákona č. 40/1964 Sb.

Zvláštními druhy odpovědnosti jsou:

- a) Odpovědnost za škodu při převzetí věci, jež má být předmětem závazku
- b) Odpovědnost za škodu způsobenou těmi, kteří nemohou posoudit následky svého jednání
- c) Odpovědnost za škodu způsobenou úmyslným jednáním proti dobrým mravům
- d) Odpovědnost za škodu v některých zvláštních případech
- e) Odpovědnost za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků
- f) Odpovědnost za škodu způsobenou provozem zvláště nebezpečným
- g) Odpovědnost za škodu způsobenou na vnesených nebo odložených věcech

2.2.5 Způsob a rozsah náhrady škody

Obecné ustanovení o náhradě škody nalezneme pod § 442 zákona č.40/1964 Sb. Hned v prvním odstavci ustanovení se uvádí, že lze nahradit jak **skutečnou škodu**, tak **ušlý zisk**.

Obvykle je škoda hrazena v penězích (relutární náhrada), existuje ale i možnost uvedení v předešlý stav (naturální restituce). Tento způsob není tak častý a pokud o něj má poškozený zájem, musí si sám zažádat. (Knappová, Švestka, & kolektiv, 2006)

Pojmy způsob a rozsah náhrady škody je třeba od sebe odlišovat. Rozsahem náhrady škody se rozumí, jakou část je škůdce povinen nahradit. (Bičovský & Holub, 1997) „*Při určení výše škody na věci, resp. majetku, se podle § 443 vychází z ceny v době poškození.*“⁴ Maximální limit zde není stanoven. Zejména v případech, kde se škoda týkala starších a opotřeбенých věcí, je nutné zjistit cenu v době poškození, nenahrazuje se tedy celá pořizovací cena. Také je možné, aby soud uplatnil snížení náhrady škody (tzv. moderační právo soudu), které nalezneme pod § 450 zákona č.40/1964 Sb., občanský zákoník. Toto právo nelze uplatnit při úmyslném zavinění.

⁴ Knappová, M., Švestka, J., & kolektiv. (2006). *Občanské právo hmotné*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o.

Druhým pojmem je způsob náhrady škody. O jeho primárním dělení již byla zmínka na začátku této kapitoly. Jedná se o skutečnou škodu a ušlý zisk. Možná je i kombinace obou způsobů.

„Skutečnou škodou se rozumí zmenšení existujícího majetku poškozeného ve srovnání se stavem, jaký zde byl před způsobením škody. Představuje to, co by bylo nutno vynaložit, aby byl obnoven původní stav majetku poškozeného (ať již v penězích či jinou formou plnění).“⁵

„Ušlý zisk (lucrum cessans) představuje to, co poškozenému v důsledku způsobení škody ušlo, tedy majetkovou újmu spočívající v nerozmnožení majetku, které by bylo možno se zřetelem k pravidelnému běhu věcí očekávat.“⁶

U náhrady škody je nutné rozlišovat, zda se jedná o škodu na zdraví či na věci. Vše, co bylo v této kapitole zmíněné, se týká škody na věci. Náhrada škody na zdraví se řídí jinými ustanoveními a podrobněji je popsána v následující kapitole.

2.2.6 Škoda na zdraví

Nejbolestivější újma, kterou občanský zákoník popisuje a kterou je možno způsobit, je škoda na zdraví. Její úprava je stanovena zvlášť v § 444-449n předchozího občanského zákoníku.

Uvedená ustanovení platí nejen pro újmu na zdraví, ale také při usmrcení fyzické osoby, tj. újmy na životě. V těchto dvou případech se nahrazují:

- a) Náklady na léčení
- b) Ztráta na výdělku
- c) Bolestné
- d) Ztížení společenského uplatnění
- e) Náklady spojené s pohřbem poškozeného
- f) Náklady na výživu pozůstalých

Náhrada škody na zdraví je vzhledem ke své povaze možná pouze v penězích. Lze ji poskytnout jednorázově (u bolestného, ztížení společenského uplatnění nebo nákladů

⁵ Fiala, J. (1997). *Lexikon občanského práva*. Ostrava. Sagit

⁶ Fiala, J. (1997). *Lexikon občanského práva*. Ostrava. Sagit

spojených s pohřbem pozůstalých) nebo opakovaně formou renty. Do 1. 1. 2014 určovala výši jednorázového odškodnění vyhláška Ministerstva zdravotnictví. (Knappová, Švestka, & kolektiv, 2006)

2.3 Nový občanský zákoník

Nový občanský zákoník (dále jen „NOZ“), účinný od 1. 1. 2014, nahradil předchozí zákon č.40/1964 Sb., který byl vzhledem k datu vydání (1. 4. 1964) již zastaralý, a dlouho se mluvilo o jeho rekodifikaci. Nový zákon dostal symbolické číslo 89/2012 Sb. (Bieleš, 2013) Tento zákon se připravoval více než 10 let, přesto má spoustu odpůrců i nedostatků. Ti mu kromě jiného vyčítají i jeho délku. Jelikož byl spojen občanský a obchodní zákoník v jeden, je mnohem rozsáhlejší. Kromě obchodního zákoníku mění či ruší celkem 184 předpisů, např. zákon č.59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku nebo zákon č.94/1963 Sb., zákon o rodině. (Korbel, 2012)

Během jeho příprav a schvalování se o NOZ dlouho mlčelo, schválen byl v únoru 2012. avšak účinnost od 1. 1. 2014 byla definitivně potvrzena až k datu 27. 11. 2013, tedy pouze měsíc před začátkem jeho účinnosti. Řada poslanců požadovala nejméně roční odklad účinnosti z důvodu rozsáhlosti zákoníku a velkých změn v českém právním řádu, nakonec ale odklad odhlasován nebyl.

Jedním z politiků, který se snažil o odklad NOZ, byl Tomio Okamura a s ním i politická strana Úsvit přímé demokracie Tomio Okamury. Po tom, co byl návrh zamítnut, se pan Tomio Okamura vyjádřil takto: *„Premiér mi dnes sdělil, že souhlasí s tím, že je občanský zákoník nedokonalý, ale náš návrh na odklad a dopracování odmítá, a tak nám zhasla poslední naděje pro dopracování tohoto velmi důležitého kodexu, který ovlivní naše životy. Občanský zákoník v této nedokonalé podobě tedy začne definitivně od 1. 1. 2014 platit. Bojovali jsme v Úsvitu až do konce, ale marně, je nás prostě málo. Škoda, že si dosavadní parlamentní strany nedaly v minulosti s občanským zákoníkem více záležet, aby byl perfektní, přitom je to tak důležitá norma, na které pracovali politici více než 10 let.“*

Z původních 880 paragrafů obsahuje NOZ přes 3000 paragrafů, čímž se stává složitější. Jako další negativum můžeme uvést archaické výrazy, které nebyly odstraněny a stále se v některých částech objevují.

NOZ je rozdělen do 5 částí, kterými jsou: Obecná část, Rodinné právo, Absolutní majetkové právo, Relativní majetkové právo, Ustanovení společná, přechodná a závěrečná. Odpovědnost za škodu nalezneme v části čtvrté. Zatímco v předchozím občanském zákoníku byla odpovědnost za škodu a její náhrada popsána v necelých 50 paragrafech, nyní je to téměř 100 paragrafů (§ 2894 - § 2971).

2.3.1 Předcházení hrozícím škodám

Stejně tak jako u zákona č.40/1964 Sb., i v NOZ předchází odpovědnosti za škodu prevence. Nalezneme ji pod § 2900 - § 2908 NOZ. Prevence se řídí zásadou „neminem leadere“ neboli „nikoho nepoškozovat“. Stejně jako ve starém občanském zákoníku i zde se tímto snaží zamezit porušování primární občanskoprávní povinnosti, která může vycházet ze smlouvy, ze zákona nebo je obecně stanovena. (Dvořák & Švestka, 2013)

Tato část NOZ se stejně jako další části liší od předchozího občanského zákoníku především formulací. Pojem škoda je nahrazován pojmem újma a pojem odpovědnost je používán velmi zřídka. Generální prevence podle NOZ zní: „*Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.*“ (§ 2900, zákon č.89/2012 Sb.) Povinnost předcházet škodám není zcela neomezená, což vyjadřuje začátek tohoto paragrafu. (Dvořák & Švestka, 2013)

Kromě obecně stanovené prevence zůstává v této části NOZ i zakročovací povinnost, povinnost oznamovací, odvrácení újmy soudem, nutná obrana či krajní nouze. Co se v NOZ objevuje nově, je § 2904 Náhoda, kterou původní zákoník neobsahoval. Pokud je újma způsobená náhodou, musí ji nahradit ten, kdo zavinil podnět pro tuto náhodu.

2.3.2 Odpovědnost za újmu

V době platnosti předchozího občanského zákoníku byla náhrada újmy vymezena různými způsoby ve 3 zákonících – občanském, obchodním a pracovním. To vedlo k prodlužování řešení právních sporů a spletnosti paragrafů. NOZ slučuje obchodní a občanský zákoník v jeden a tím řeší problém složitosti soudních sporů. (Eliáš, 2013)

Podle K. Eliáše, 2013 by obdobný problém mohl nastat například u řešení nemajetkové újmy, jelikož podle předchozího občanského zákoníku byla upravená na dvou místech –

u náhrady škody a ochrany osobnosti. Mohla tedy nastat situace, kdy poškození vedli dvě soudní řízení, aby se domohli spravedlivého vypořádání.

Pokud bychom se zabývali uspořádáním této odpovědnosti v NOZ, jako první nalezneme pod § 2894 definici škody (újmy) a až za ní je popsána prevence, na rozdíl od předchozího zákoníku, kde byla prevence na prvním místě. Již bylo uvedeno, že tato odpovědnost patří do čtvrté části NOZ, konkrétně se nachází v části IV., hlavě III. – závazky z deliktů. (Eliáš K. , 2012)

Odpovědnost za škodu se věnuje materiálním i nemateriálním škodám, proto NOZ nahrazuje pojem škoda újmou, jelikož škodu bere pouze jako materiální újmu, kdežto újma jako taková může mít materiální i nemateriální povahu. Stejně tak pojem odpovědnost je používán jen zřídka. (Dvořák & Švestka, 2013)

Nyní se již téměř nemluví o odpovědnosti, nýbrž většinou o povinnosti k náhradě újmy. Opomíjení termínu odpovědnosti kritizuje také prof. JUDr. Irena Pelikánová, CSc. ve svém článku pojednávajícím o odpovědnosti za škodu, který vyšel ve 3. vydání Bulletinu advokacie v roce 2011. Doktorka I. Pelikánová (2011) toto téma komentuje slovy: *„Je politováníhodné, jestliže návrh občanského zákoníku odmítá samotný pojem odpovědnosti v souvislosti s úpravou odpovědnostních závazků. Termín odpovědnost se tak v osnově vyskytuje ve vazbě na rodičovskou odpovědnost, ale také v souvislosti s pojištěním odpovědnosti a sporadicky i v některých dalších ustanoveních, nikoli však v rámci úpravy odpovědnostních závazků, kde se autoři omezují na termíny „závazky z deliktů“, „náhrada majetkové a nemajetkové újmy“, „povinnost nahradit škodu. Náhrada škody je centrální součástí odpovědnosti a příslušnost do odpovědnostního práva by měla být jasně patrná.“.*

Podle důvodové zprávy vlády ČR byla úprava o náhradě újmy inspirována nejen původním občanským zákoníkem, ale také vychází z návrhu Principů evropského deliktního práva (dále jen „PETL“). V souladu s PETL se přikládá větší význam nemajetkové újmě a opouští se od zvyku hradit poškozenému výlučně majetkovou škodu. Podle J. Dvořáka a J. Švestky (2013) NOZ stejně jako PETL a občanský zákoník č.40/1964 Sb. při vzniku občanskoprávní odpovědnosti nedělají rozdíl mezi případy, kdy je újma majetková či nemajetková, zda je způsobena protiprávním činem nebo porušením zákonné události.

Další závažné změny jsou způsobeny změnou koncepce související s pojetím civilního deliktu. Do současné doby vycházel občanský zákoník z jednotného pojetí občansko-právní odpovědnosti smluvní i mimosmluvní. V obou případech se vyžadovalo podle § 420 zavinění. NOZ toto jednotné pojetí opouští (mimo jiné i díky vlivu PETL) a vznik odpovědnosti smluvní tedy nevyžaduje existenci zavinění. Ten, kdo původní smluvní povinnost poruší, odpovídá druhé straně objektivně (bez zavinění). S tím souvisí nová úprava, která se v zákonu č.40/1964 Sb. neobjevovala, a to – povinnost nahradit škodu i třetí osobě, která je mimo smlouvu. (Dvořák & Švestka, 2013)

„Tato výjimka nastává v případě, kdy by splnění smluvní povinnosti mělo – kromě smluvní strany – zjevně sloužit i zájmu třetí osoby (např. podnájemníkovi, kterému byla způsobená škoda vzniklá porušením nájemní smlouvy, které se dopustil pronajímatel vůči nájemci).“⁷

Zákon č. 40/1964 Sb. neumožňoval zřeknout se práva, které má nastat až v budoucnosti, tedy ani náhrady škody. NOZ dává větší volnost smluvním dohodám, stejně tak i v tomto případě. Musí tak být učiněno před vznikem újmy, jinak se k takovému oznámení nepřihlíží. Podle § 2898 NOZ není možné vzdát se povinnosti nahradit újmu, pokud byla způsobena úmyslně nebo z hrubé nedbalosti a pokud byla způsobena na přirozených právech člověka. Stejný paragraf vylučuje také ujednání, která omezují právo slabší strany na náhradu újmy. Nijak smluvně upravit nelze ani limitaci náhrady újmy. (Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2013-2014)

2.3.3 Speciální případy odpovědnosti

Pokud se podíváme na koncepci části povinnosti nahradit újmu v NOZ, zjistíme, že je velmi obdobná předcházejícímu zákonu č.40/1964 Sb. Pododdíl 1 obsahuje obecná ustanovení včetně nedbalosti a škody způsobené několika osobami. Následující pododdíl 2 je zaměřený na některé zvláštní případy. Úprava v této části neobsahuje žádné větší změny, v mnoha případech se shoduje se starým zákoníkem a obsahuje jen nepatrné úpravy. (Eliáš K. , 2013)

⁷ Dvořák, J., & Švestka, J. (2013). *Občanské právo hmotné*. Praha. Wolters Kluwer Česká republika., s.367

NOZ obsahuje tyto zvláštní případy povinnosti nahradit škodu:

- a) Škoda způsobená tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání
- b) Škoda způsobená osobou s nebezpečnými vlastnostmi
- c) Škoda z provozní činnosti
- d) Škoda způsobená provozem zvlášť nebezpečným
- e) Škoda na nemovité věci
- f) Škoda z provozu dopravních prostředků
- g) Škoda způsobená zvířetem
- h) Škoda způsobená věcí
- i) Škoda způsobená vadou výrobku
- j) Škoda na převzaté věci
- k) Škoda na odložené věci
- l) Škoda na vnesené věci
- m) Škoda způsobená informací nebo radou
- n) Škoda způsobena několika osobami najednou

Změnou v této části zákoníku prošla například škoda z provozní činnosti, kde je nyní možnost zprostit škůdce viny. Podle § 2924 musí škůdce dokázat, že „*vynaložil veškerou péči, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo*“. (Eliáš K. , 2013)

Pro omezení rozsáhlosti práce není možné zabývat se všemi typy, proto se budeme věnovat ve 4. kapitole pouze některým z nich.

2.3.4 Způsob a rozsah náhrady újmy

Pokud se podíváme na úpravu způsobu a rozsahu náhrady škody, nejdůležitější změnou, která se v NOZ vyskytuje, je samotný způsob náhrady. Na začátku této práce bylo uvedeno, že škoda je nahrazována primárně v penězích, NOZ od toho opouští a primární náhradou je uvedení v předešlý stav. Dříve si poškozený mohl zvolit místo peněžní náhrady uvedení v předešlý stav, stejně tak nyní si může zvolit náhradu v penězích. Pouze v určitých výjimkách (podle § 2951) to možné není. (Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2013-2014)

Nadále existuje i možnost smíšené náhrady. Té se využívá v případech, pokud naturální restrikce nenahradí dostatečně poškozenému vzniklou škodu. (Eliáš K. , 2013) Nečas, P., & Pospíšil, J. (2012) dodávají: „*Pokud by však poškozený volil určitý způsob*

restituce jen za účelem šikany škůdce, nedostalo by se mu právní ochrany; v tomto směru stačí kautely obsažené v obecné části navrhovaného zákoníku.“

Původní občanský zákoník č.40/1964 Sb. nebral při určování výše náhrady ohled na to, zda bylo zavinění úmyslné nebo jestli měla věc pro poškozeného zvláštní hodnotu. NOZ se takovými případy již zabývá a tím posiluje postavení poškozeného. Věc, kterou škůdce poničí, může mít nulovou tržní hodnotu, přesto pro poškozeného má hodnotu několika tisíc. V tomto případě je tedy nutné uhradit tuto částku. (Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2013-2014)

Podobný případ uvádí § 2971 NOZ: *„Odůvodňují-li to zvláštní okolnosti, za nichž škůdce způsobil újmu protiprávním činem, zejména porušil-li z hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost, anebo způsobil-li újmu úmyslně z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvlášť zavrženíhodné, nahradí škůdce též nemajetkovou újmu každému, kdo způsobenou újmu důvodně pociťuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit.“* Server justice.cz vysvětluje tento paragraf na příkladu milovaného psa cizí osoby, kterého pachatel před zrakem této osoby brutálně utýrá. Škůdce tedy nebude hradit pouze cenu psa, ale také „citovou hodnotu“, kterou vlastník ke psovi měl a otřes, který mu byl způsoben. (Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2013-2014)

2.3.5 Újma na zdraví

Na závěr zákona č.40/1964 Sb. v této práci byla rozebrána škoda na zdraví, bude tedy i podle NOZ poslední částí literární rešerše škoda na zdraví, neboli nově – ublížení na zdraví. Jedná se o jednu z nejzávažnějších nemajetkových újem, proto je jí věnována zvláštní pozornost. (Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2013-2014)

Nejvýraznější změnou, kterou zde NOZ přináší, je bezpochyby výše náhrady při újmě na zdraví. Do roku 2014 existovaly maximální možné výše náhrady, kterých se museli soudci držet a § 444 zákona č.40/1964 Sb. odkazoval na vyhlášku Ministerstva zdravotnictví, která určovala „výši, do které lze poskytnout náhradu za bolest a za ztížení společenského uplatnění a určování výše náhrady v jednotlivých případech“.⁸ To bylo předmětem časté kritiky, stejně jako odstavec 3 § 444 tohoto zákona, který určoval pevné částky jednorázového odškodnění pozůstalým. Vztah pozůstalého k zemřelému a jiné

⁸ § 444, odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb.

zvláštní okolnosti se nezjišťovaly, někdy mohla být tedy částka považována za příliš vysokou, jindy za příliš malou. (Lojdová & Malý, 2013)

NOZ vychází z předpokladu, že nelze vytvořit sazebníky pro újmu v soukromém životě. Proto bude soud nově přihlížet ke všem okolnostem případu, např. věku poškozeného, dopadu újmy v profesním životě apod. (Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2013-2014) Pokud dojde k úmrtí, vezmou se v potaz i okolnosti, jako je vztah konkrétního pozůstalého k zemřelému. Důležitou roli bude hrát, zda spolu osoby žily, vídaly se apod. Kompenzace u nemajetkové újmy je přesně opačná oproti škodě na majetku. Pokud to bude možné, vždy se dá přednost peněžité náhradě. (Lojdová & Malý, 2013)

NOZ se ale nezabývá pouze zvláštními okolnostmi na straně poškozeného, ale také na straně škůdce. *„Novinkou je důraz na okolnosti škůdce (§ 2957 NOZ), když přiměřené zadostiučinění je musí zohlednit – zdali škůdce konal v úmyslu, použil lsti, pohrůžky nebo zneužil závislosti poškozeného, příp. byl motivován snahou o diskriminaci poškozeného pro jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ apod.“*⁹

Změna v určování výše náhrad je hodnocena kladně, nabízí se ale otázka, zda nová pravomoc soudu nepovede k nepřiměřeným průtahům soudních řízení. (Lojdová & Malý, 2013)

⁹ Lojdová, E., & Malý, L. (2013). Novinky v oblasti náhrady škody na zdraví dle NOZ. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/novinky-v-oblasti-nahrady-skody-na-zdravi-dle-noz-92803.htm>

3 CÍLE A METODIKA

3.1 Cíle práce

Primárním cílem práce je výklad obecné občanskoprávní odpovědnosti a její komparace s Novým občanským zákoníkem. Následuje popis několika typů odpovědnosti zvláštní z hlediska praxe s použitím konkrétních příkladů. Dalším cílem je komparace vybraných typů zvláštní odpovědnosti s NOZ, pokud došlo k určitým změnám.

3.2 Metodický postup

Ke splnění zvolených cílů byla předem zvolena tato metodika zpracování:

1. Studium odborné literatury a internetových článků zabývajících se řešeným tématem

Bakalářská práce se zabývá odpovědností za škodu, tedy jednou z několika částí občanskoprávní legislativy. Informace byly čerpány z odborné literatury, internetu a legislativy vztahující se k tématu. Zdroje, potřebné k vypracování, jsou shrnuty na konci této práce v 7. kapitole s názvem: Zdroje. Odborná literatura byla zapůjčena v Akademické knihovně JU a Městské knihovně v Písku. Novější publikace, popisující NOZ byly zakoupeny, jelikož v knihovnách stále ještě nejsou k dostání. Literární rešerše je zaměřena na obecnou odpovědnost, zvláštní typy jsou popsány jen okrajově.

2. Komparace tématu se změnami nastupujícími od 1. ledna 2014

Vzhledem ke skutečnosti, že NOZ vejde v účinnost v průběhu psaní této práce, sepíše autorka mimo jiné změny týkající se odpovědnosti za škodu.

3. Výběr několika zvláštních typů odpovědnosti za škodu

Jako první byla vybrána újma na zdraví, z důvodu její závažnosti pro všechny občany. Následně sledujeme odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku, která se dotýká hlavně obchodu a ochrany spotřebitele a v neposlední řadě odpovědnost za škodu na věcech převzatých, odložených a vnesených z důvodu neinformovanosti lidí o jejich právech v této oblasti.

4. Popis těchto odpovědností z hlediska praxe

Vybrané odpovědnosti byly popsány a demonstrovány na konkrétních příkladech pro snadnější pochopení dané problematiky.

5. Závěrečný souhrn změn, které NOZ obsahuje v části týkající se náhrady škody

Pro přehlednost zjištěných změn budou všechny sepsány na konci 4. kapitoly.

4 VLASTNÍ PRÁCE

Jak již bylo zmíněno, tato práce byla zadána v době platnosti zákona č.40/1964 Sb. (dále jen „původní občanský zákoník“ nebo „předchozí občanský zákoník“) Přesto, že NOZ vešel v účinnost ke dni 1. 1. 2014, mnoho soudních řízení, včetně náhrady škody, se stále posuzuje podle předchozího zákoníku. Soudce k tomu opravňuje § 3079 NOZ, podle kterého *„Právo na náhradu škody vzniklé porušením povinnosti stanovené právními předpisy, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se posuzuje podle dosavadních právních předpisů.“*

Vzhledem k omezení rozsáhlosti práce bude v této části popsáno a porovnáno s NOZ pouze několik typů náhrady škody. Odpovědnosti nastupující při vzniku konkrétní škody budou nejprve popsány z hlediska praxe a následně porovnány se změnami v NOZ. Vybrány byly tyto typy škod:

- újma na zdraví,
- škoda způsobená vadou výrobku,
- škoda na převzaté věci,
- škoda na odložené věci,
- škoda na vnesené věci.

4.1 Soudní řízení újmy na zdraví

Jak již bylo zmíněno v kapitole 1.8.5., jedná se o nejzávažnější druh újmy. Pro přiblížení újmy na zdraví z praktického hlediska a pro její lepší pochopení bude popsán případ, týkající se žaloby o náhradu škody na zdraví, způsobenou uklouznutím na zledovatělém povrchu chodníku. Vzhledem k zachování anonymity případu bude žalobce označován „Pan Novák“ a žalovaný „Město Y“. Ze stejného důvodu je také pozměněn datum a výše náhrady, vše ale tak, aby se neměnily okolnosti případu. Krátké shrnutí případu č.1:

Popis případu: Pan Novák v odpoledních hodinách dne 20. 2. 2013 uklouzl na zledovatělém povrchu chodníku, upadl a při pádu utrpěl úraz pravé dolní končetiny. Jelikož se jednalo o závažnější zranění, kolemjdoucí museli zavolat záchrannou službu. Poté byl pan Novák ošetřen a hospitalizován. Následovala několikaměsíční rehabilitace. Povrch byl pokrytý ledem již několik dní před událostí, bez jakéhokoliv ošetření a nikde nebyla

umístěna výstraha. V den škodné události nesněžilo, žalovanému tedy nic nebránilo chodník ošetřit. Žalobce šel v protiskluzové obuvi a se zvýšenou opatrností. Následně byl v pracovní neschopnosti téměř 6 měsíců.

Vlastníkem místní komunikace je město Y, které podle § 27 odst. 3, zákona č. 13/1997 Sb. odpovídá za škody, jejichž příčinou byla závada ve schůdnosti chodníku.

Z výše uvedených důvodů žaluje pan Novák Město Y o náhradu škody. Domáhá se náhrady bolestného, ztížení společenského uplatnění a ztráty na výdělku po dobu pracovní neschopnosti.

Zákon č. 40/1964 Sb.: Úraz se panu Novákovi stal v době platnosti zákona č. 40/1964 Sb. Lékařský posudek ohodnotil bolestné i ztížení společenského uplatnění body, na základě kterých se pomocí tabulek určí výše náhrady, na kterou má pan Novák nárok. Ztráta na výdělku byla podle § 446 zákona č. 40/1964 Sb. vypočtena jako rozdíl mezi jeho průměrným výdělkem před poškozením a nemocenským.

Na základě podané žaloby vydal soud platební rozkaz, ve kterém ukládá žalovanému, aby do 15 dnů od jeho doručení zaplatil žalobci pohledávku v požadované výši. Proti tomuto platebnímu rozkazu podal žalovaný odpor, ve kterém navrhuje, aby soud žalobu v celém rozsahu zamítl. Odvolává se na nepředvídatelnou změnu ve schůdnosti komunikace, způsobenou vnějšími vlivy. Dále žalovaný udává, že před vznikem události vydala Rada města Y nařízení o vymezení úseků místních komunikací a chodníků na území města Y, na kterých se pro jejich malý dopravní význam nezajišťuje sjízdnost a schůdnost odstraňováním sněhu a náledí.

Následný rozsudek žalobu o zaplacení neuváděné částky zamítl. Proti rozsudku bylo možné podat odvolání ke krajskému soudu, toho žalobce nevyužil.

4.1.1 Komparace případu s NOZ

Pokud by stejný případ nastal po datu 1. 1. 2014, byl by již souzen podle NOZ. Škodě na zdraví odpovídají § 2958 – 2971. Názvy stran - žalobce a žalovaný - se nemění. Pojem škoda na zdraví byl nahrazen pojmem ublížení na zdraví.

Hlavní změnou, která by v případě nastala, by bylo bodové ohodnocení a výše odškodnění. NOZ ruší ustanovení, která stanovila maximální možnou výši náhrady a která určovala pevně danou částku odškodnění. Z toho důvodu by již lékař neprováděl bodové ohodnocení. Soud by přihlížel k různým dalším okolnostem, např. věku, profesi. Při stanovování výše odškodného by tedy bylo důležité například to, zda si poranil nohu vrcholový sportovec nebo učitel dějepisu.

Je třeba dodat, že ačkoliv je vyhláška č.440/2001 Sb. pro tento konkrétní případ zrušena, stále se bude v roce 2014 u některých úrazů používat. Jedná se o pracovní úrazy a nemoci z povolání. NOZ neobsahuje žádnou zmínku týkající se zrušení této vyhlášky pouze pro NOZ, což dosud vedlo k mnoha diskuzím a sporům. Faktem ale je, že celý rok 2014 se bude vyhláška ještě používat, dokud nenabyde účinnosti zákon č.266/2006 Sb., o úrazovém pojištění. Mohou tak vzniknout námitky tvrdící, že je zvláštní pokud stejná újma má rozdílnou hodnotu a závisí na místě, kde k ní došlo.

V tabulce č. 1 lze pozorovat, jaké bodové ohodnocení dříve odpovídalo náhodně vybraným úrazům dolní končetiny. Vyhláška č.440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění stanovila kromě bodového ohodnocení také hodnotu jednoho bodu, a to na 120 Kč. Podle § 7, odstavce 3 této vyhlášky se může výše odškodnění ve výjimečných případech přiměřeně zvýšit.

Tabulka 1

Číslo	Diagnóza k odškodnění	Body
S83	Vymknutí, podvrtnutí a natažení kloubů a vazů kolena	
S830	Vymknutí česky	50
S831	Vymknutí kolena	70
S832	Čerstvé poranění menisku	70
S833	Čerstvé přerušení kloubní chrupavky kolena	60
S8340	Podvrtnutí a natažení postihující kolaterální vaz kolena	40
S8341	Přerušení kolaterálního vaz kolena	70
S8350	Podvrtnutí a natažení zkříženého vaz kolena	40
S8351	Přerušení zkříženého vaz kolena	70

S836	Podvrtnutí a natažení jiných a neurčených částí kolena	40
S837	Poranění mnohočetných struktur kolena <i>Součet bodů příslušných položek, nejvýše však 150 bodů</i>	

Zdroj: příloha 1 vyhlášky č. 440/2001 Sb.

4.1.2 Zhodnocení změn u újmy na zdraví

Újma na zdraví je nemajetkovou újmou a řadí se mezi újmy na přirozených právech člověka stejně tak, jako usmrcení. Nová úprava povinnosti nahradit újmu na zdraví je obecnější než původní znění a neobsahuje přesnou metodiku či pravidla stanovení výše odškodnění. Objevuje se tedy problém, podle jakých zásad bude stanovována, aby byla spravedlivá pro všechny případy, a zda toho nebude zneužíváno. V této situaci lze namítnout, že tímto se otevírají dveře korupci v pojišťovnictví, lékařství i advokacii. Nejvyšší soud České republiky je si vědom situace a rozhodl se vytvořit metodiku odškodňování této újmy. Spolupracoval přitom se Společností medicínského práva, pojišťovnami i advokáty. Přesto tato „metodika“ není závazná a nikdo se jí tedy nemusí řídit.

Dalším nedostatkem je také fakt, že tato metodika byla vytvořena pouze pro odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, určování náhrady pro ostatní újmy na zdraví bude tedy sporné. Všechny utrpěné bolesti se budou muset dokazovat a budou více obsáhle posuzovány, s čímž bude jistě souviset protahování soudních sporů i smluvních dohod s pojišťovnami. Jako důkazy budou nutné například znalecké posudky a žalobcům tak vznikne další náklad. Důkazní břemeno v tomto případě leží na poškozeném, pokud se mu tedy nepovede získat důkazy, že škodná událost zapříčinila újmu nebo znalecký posudek není jednoznačný, nemusí získat žádné odškodnění.

Příklad 1: *Lékař pacientovi vstříkl do těla látku, která způsobila následné ochrnutí. Pacient byl 30 letý muž, pracující jako manažer prestižní firmy, měl vysoký plat a byl živitelem rodiny. Podle původního zákoníku by vysoudil pravděpodobně částku, která by ani zdaleka nestačila na jeho péči. Podle NOZ by mohl dostat odškodnění v řádech milionů korun. Z důvodu, že poškozený nese důkazní břemeno, musí přinést potvrzení, že tato látka byla s jistotou příčinou ochrnutí. Pokud by v lékařské zprávě bylo uvedeno, že látka sice mohla být příčinou ochrnutí, ale zároveň mohlo být způsobeno z jiného důvodu, nemusel by pacient dostat vůbec nic.*

Mnoho občanů se obává, že pojišťovny budou situace využívat a snažit se vyplácet co nejnižší částky. Zároveň ale v některých případech získají odškodnění mnohonásobně vyšší, a to z již uvedeného důvodu, že horní hranice nebude stanovena. S tím souvisí také vyšší cena pojištění.

Jestliže v minulosti bylo výhodou obrátit se na advokáta, nyní už to bude téměř nutnost, vzhledem k tomu, že každá chyba a neuvedená nebo mylně uvedená informace může znamenat nevyplacení odškodného. Zda přibude soudních sporů o náhradu škody, nebo se prodlouží doba jejich trvání, ukáže až soudní praxe. Všechny uvedené důvody však nasvědčují tomu, že minimálně cena za soudní řízení se mnohokrát zvýší.

Příklad 2: *Pokud se poškozený, který utrpěl újmu na zdraví, s pojišťovnou nebo škůdcem nedomluví mimosoudní cestou, musí zaplatit nejprve soudní poplatek, dále advokáta (který je z výše uvedených důvodů nezbytný), znalecké či lékařské posudky. Jednání většinou trvá nepřiměřeně dlouhou dobu, a přesto poškozený stále nemá jistotu, že soud vyhraje. Předpokládá se, že při obhajování výše náhrady bude záležet především na schopnostech advokátů.*

V souvislosti s újmou na zdraví je třeba zmínit se i o usmrcení člověka. Tato část byla trnem v oku po mnoho let. Řešila se především morální otázka, jaká je „cena života“ a zda je vůbec možné, aby byla pro všechny stejná. Podle původního zákoníku byla striktně stanovena na 240 000 Kč a dále odstupňována podle vztahu k zemřelému. Nejvíce (240 000,-) dostal manžel/manželka, děti, rodiče a blízké osoby žijící ve společné domácnosti. Následovala náhrada 85 000,- při ztrátě dosud nenarozeného dítěte a 175 000,- pro sourozence. Při usmrcení člověka souzeného podle NOZ budou opět posuzovány okolnosti, jako je věk člověka, zdravotní stav před smrtí či vztah k pozůstalým. Stanovení výše odškodného bude záviset na soudech. Je možné, že půjde o velmi vysoké částky, ovšem z důvodu obtížné vymahatelnosti v ČR nebude vše tak jednoduché.

Příklad 3: *Při autonehodě byl usmrcen muž cizí vinou. Předpokládejme opět, že jde o 30ti letého pracujícího muže, který žil s manželkou a 2 dětmi a je živitelem rodiny. Rodina je tedy na jeho příjmech závislá. Do 1. 1. 2014 by manželce příslušelo oněch zmiňovaných 240 000 Kč. Podle NOZ by bylo možné opět docílit několikanásobně vyšší náhrady, dále by škůdce hradil náklady pohřbu a náklady na výživu pozůstalým.*

I zde až čas ukáže, jaké odškodné bude poškozeným nejčastěji přiznááno. Na všechny změny, které NOZ přináší, si všichni pracovníci v oblasti práva, ale i pojišťovnictví a dalších institucí, zvykají až za pochodu.

4.2 Škoda způsobená vadou výrobku

Druhým vybraným typem škody je škoda způsobená vadou výrobku, při níž vzniká tzv. odpovědnost za výrobek. Tento typ byl vybrán především z důvodu, že je velmi úzce spojen s obchodem. Většina výrobců se s touto odpovědností za dobu své existence setkala. Úprava se obešla bez výraznějších změn, novinkou je ale přiřazení do NOZ. Do roku 2014 existoval samostatný zákon č.59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, který NOZ zrušuje a jeho znění s malými úpravami přebírá.

Je třeba zdůraznit, že se nejedná o odpovědnost za vady, s kterou bývá tato odpovědnost často zaměňována. Odpovědnost za vady se řídí § 2169 NOZ a výše náhrady může dosáhnout maximálně do výše kupní ceny. Podle České obchodní inspekce se jedná o „nápravu v situaci, kdy kupující za uhrazenou kupní cenu nenabyl výrobek odpovídající kupní smlouvě, tj. obdržel v rozporu s ujednáním smluvních stran výrobek vadný a v tomto smyslu byl „poškozen“ maximálně do výše kupní ceny.“ Oproti tomu škoda způsobená vadou výrobku může kupní cenu několikanásobně převýšit. Odpovědnost v tomto případě nese v první řadě výrobce oproti odpovědnosti za vady, ta se primárně uplatní vůči prodejci.

Příklad 4: Muž si koupí nový plynový kotel, který ovšem měsíc po zapojení přestane fungovat. Jelikož běží záruční lhůta, dojde ho reklamovat a vzhledem k odpovědnosti prodejce za vady má právo na náhradu ve výši kupní ceny. Pokud by se ale stalo, že měsíc po zapojení kotel z důvodu závady explodoval a způsobil tak škodu na majetku vlastníka, vznikají zde 2 odpovědnosti. Kromě předchozí zmíněné odpovědnosti za vady navíc ještě odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku. Výše náhrady by se určila podle hodnoty věci v době poničení.

K tomuto příkladu je třeba dodat - aby byla škoda nahrazena, musí podle § 2939, odstavce 3, NOZ převyšovat částku 500 EUR. Tentýž paragraf také uvádí, kdo tuto škodu hradí, tedy kdo je výrobcem. Částka je udávána v EURECH proto, že úprava je jednotná pro všechny členské státy EU. Základem pro tento zákon je směrnice

Rady EU č. 85/374/EHS, o sjednocení zákonů, nařízení a administrativních opatření členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky.

Nadcházející paragraf dodává, kdo hradí škodu v případech, kdy je zboží dovezeno nebo výrobce není znám. To však neznamená, že nižší škoda nám nebude nahrazena. Pokud částka nedosáhne limitu 500 EUR, je povinen nahradit škodu sám prodávající, u kterého byl výrobek zakoupen.

Pokud škoda způsobená vadou výrobku již vznikne, musí se dále rozlišit, zda byla věc používána převážně k podnikatelským účelům či nikoliv. Pokud tomu tak bylo, tato ustanovení se na ni nevztahují.

4.2.1 Komparace s Novým občanským zákoníkem

Oproti újmě na zdraví, u které došlo k několika výrazným změnám, zůstala škoda způsobená vadou výrobku, kromě interpretace, téměř beze změn. NOZ pouze přebírá jím zrušený zákon č. 59/1998 Sb. a obsahuje jen několik nepatrných interpretačních změn, obsah ale zůstává stejný.

Nadále platí stejné předpoklady pro vznik této odpovědnosti, kterými jsou:

- vada výrobku (protiprávní jednání),
- vznik škody a
- příčinná souvislost mezi vadou a škodou.

Pokud není nutné zavinění, jedná se pak o odpovědnost objektivní. V rámci ochrany spotřebitele se odpovědnosti nelze zřeknout před jejím vznikem.

Příklad 5: *Pokud kupující podepsal smlouvu, ve které je uvedeno, že výrobce v případě vzniku škody za ni nebude odpovědný, nemusí se obávat nedovolání se nápravy. Ujednání je totiž již od podpisu smlouvy neplatné.*

Téměř stejně jako předchozí zákon i § 2941 NOZ uvádí, kdy je výrobek vadný. Přidává navíc upřesnění okolností, u kterých se očekává, že bude výrobek bezpečný, citují „zejména ke způsobu, jakým je výrobek na trh uveden nebo nabízen k předpokládanému účelu, jemuž má výrobek sloužit, jakož i s přihlédnutím k době, kdy byl výrobek uveden na trh.“ Bezpečnost výrobků se porovnává podle dalších technických norem a zákonů, například zákonem č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky apod.

Právě formulace „k předpokládanému účelu“ může být důležitější, než se na první pohled zdá. Před několika lety informovala media o americkém soudním sporu, při kterém žena dala svou mokrou kočku do mikrovlnné trouby, aby ji osušila. Kočka tento zvláštní způsob sušení nepřežila a její majitelka vysoudila na firmě vyrábějící mikrovlnné trouby několik milionů. Žena udávala jako důvod absenci upozornění v návodu k použití. Není tedy divu, že si nyní při zakoupení mikrovlnné trouby můžeme v návodu přečíst upozornění informující o tom, že zařízení není určeno pro sušení zvířat.

Poškozený by měl oznámit škodu neodkladně po jejím způsobení nebo ihned po zjištění. Nejdéle do 3 let, tak je totiž v tomto případě dlouhá subjektivní lhůta. Jinou délku má lhůta objektivní, která v případě náhrady škody způsobené výrobkem činí 10 let od uvedení výrobku na trh. Existují i situace, při kterých lhůta neexistuje. Tyto situace přesně stanovuje zákon.

Povinností a hlavním zájmem výrobce by mělo být zajišťování bezpečných výrobků, které škody způsobovat nebudou. Jak je známo, v praxi nelze škodám předejít ve 100 % případů. Proto je pro výrobce nezbytné být pojištěn a snížit tak dopad vzniku škody na podnikání. Ve většině případů je hrazena vzniklá škoda na základě pojistné smlouvy, někdy může schodek dorovnávat výrobce. Pokud by firma pojištěna nebyla, mohlo by to mít často i katastrofální dopad na její další fungování.

4.3 Škoda na věci převzaté, vnesené či odložené

4.3.1 Škoda na převzaté věci

Další škodou po škodě způsobené vadou výrobku je v NOZ škoda na převzaté věci. Upravuje ji § 2944 NOZ, na místo původního § 421 ve starém občanském zákoníku. Toto ustanovení říká: *„Každý, kdo od jiného převzal věc, která má být předmětem jeho závazku, nahradí její poškození, ztrátu nebo zničení, neprokáže-li, že by ke škodě došlo i jinak.“* (§ 2944, zákon č.89/2012 Sb.) Ustanovení přebírá NOZ beze změn.

Příklad 6: *Manželům Horákovým se rozbilo auto, proto ho dali do autoservisu. Po vyvednutí ale zjistili, že auto má ulomený stěrač a poškrábaný lak. Manželé Horákoví mají právo požadovat po zhotoviteli náhradu škody.*

Příklad 7: *Jiným příkladem může být čistírna, do které jsme donesli k vyčištění oblek, avšak po vyzvednutí byly na obleku rozpárané švy či zničená barva.*

Jak vidíme, tato odpovědnost nejčastěji postihuje firmy poskytující opravy, úpravy, úschovu, komisní prodej apod.

Předpoklady pro vznik odpovědnosti za škodu na převzaté věci jsou stejné jako u odpovědnosti za výrobek. Je tedy nutná škodná událost, vznik škody a příčinná souvislost mezi nimi.

Mnohé firmy se snaží odpovědnosti předem zbavit upozorněním zákazníka na možnost vzniku škody, ať už ústně či písemně. I když si to mnoho zákazníků neuvědomuje, mají na náhradu ze zákona nárok! Takové zproštění odpovědnosti je neplatné. Stejně jako u odpovědnosti za výrobek i zde platí, že není možné, aby se majitel firmy zřekl odpovědnosti před jejím vznikem. Po celou dobu držení věci za ni nese majitel firmy odpovědnost.

Pokud se chce škůdce zprostit odpovědnosti, opět nese důkazní břemeno.

4.3.2 Škoda na odložené věci

Věcí odložených se týká § 2946, NOZ. Předpoklady vzniku odpovědnosti jsou opět stejné jako u předchozích dvou škod. Dále zákon stanovuje subjekty, které mohou být postiženy touto odpovědností. Jedná se například o provozovatele garáží, poskytovatele ubytování či další činnosti spojené s odkládáním věcí.

Příklad 8: *Pokud jdeme například na masáž zad, předpokládá se, že si budeme potřebovat odložit kabát a není možné neustále ho sledovat. Uložíme jej tedy na věšák (místo k tomu určené) a provozovatel masážního salonu přebírá za odloženou věc odpovědnost. Pokud by ho tedy během masáže někdo odcizil, můžeme se dovolávat náhrady. Stejně tak majitel salonu ručí za jízdní kolo, které zanecháme uzamčené ve stojánku na kola, umístěném před provozovnou.*

Podle § 2946 platí odpovědnost i pro provozovatele hlídaných garáží a podobných provozoven, ti jsou povinni nahradit škodu na autě, ne však na věcech uvnitř auta.

Příklad 9: *Zaparkujeme auto ve hlídané garáži a po příchodu zjistíme, že je uražené zpětné zrcátko. V této situaci máme právo požadovat náhradu. Pokud po příchodu zjistíme, že nám z auta někdo ukradl zanechanou elektroniku nebo peníze, náhrady se nedovoláme, jelikož na ni nemáme právo.*

Pro poškození (odcizení) věci není stanovena horní hranice náhrady, naopak tomu je u peněz a cenností, pro které je stanovena maximální výše náhrady 5 000 Kč. Tato částka neplatí v případě, že cennost odcizil či zničil zaměstnanec.

V provozovnách, jako jsou čekárny u lékaře, restaurace či salony krásy, se často setkáváme s upozorněním „za odložené věci neručíme“. Opak je ale pravdou, provozovatel za věci ručí a takové prohlášení ho nezbujuje odpovědnosti.

Povinností poškozeného je oznámit škodu neodkladně po způsobení nebo ihned po zjištění. Maximální doba pro oznámení je 15 dnů.

Příklad 10: *Návštěvník restaurace si odložil kabát na věšák, z kterého mu byl odcizen. Po uplynutí 10 dnů se vrátil do provozovny oznámit vznik škody. V tomto případě je spornou otázkou, proč neoznámil škodu ihned na místě, musel si jistě všimnout, že odchází bez kabátu. Stejně tak zaměstnanci restaurace už si nemusí pamatovat, zda muž v restauraci ten den opravdu byl.*

4.3.3 Škoda na vnesené věci

Poslední odpovědnost, kterou se budeme v této práci zabývat, vzniká při způsobení škody na vnesené věci, velmi se podobá škodě na věci odložené. Často jsou také zmiňovány společně, z důvodu jejich podobnosti. NOZ ji upravuje v § 2946 - § 2949.

Odpovědnost za škodu na vnesené věci se vztahuje na provozovatele ubytovacích zařízení a provozovatel ji přebírá ihned po vnesení či přebrání věci.

Příklad 11: *Pokud bychom přišli do hotelu, ve kterém máme rezervované ubytování a u vchodu nám zaměstnanci převzali kufry s tím, že se o ně postarají a odnesou je na pokoj, jsou za ně od okamžiku převzetí zodpovědní. Pokud by se tedy kufry ztratily, máme právo požadovat po hotelu náhradu.*

Výše odškodnění je také rozdílná oproti předchozí škodě, zde je horní hranicí stonásobek ceny ubytování za jeden den. Výjimky nalezneme v § 2948, odst. 2, NOZ. Jde o věci převzaté do úschovny, poničené zaměstnancem ubytovacího zařízení a odmítnuté

převzít do úschovny v rozporu se zákonem. Podle předchozího paragrafu (§ 2947) není provozovatel odpovědný ani za motorová vozidla, věci v nich či živá zvířata, pokud je nevzal do úschovy. Na zvíře podle NOZ již není pohlíženo jako na věc, proto ho tak nemůžeme brát ani v tomto případě.

Zbytek už je stejný jako u odložené věci. Provozovatel se nemůže odpovědnosti předem zříknout a povinností poškozeného je pak oznámit škodu bez zbytečného odkladu, nejpozději do 15. dne. Opět se jedná o objektivní odpovědnost, tzn. není nutné zavinění.

4.4 Souhrn změn v NOZ

Na závěr práce je sepsán souhrn změn, které byly v průběhu práce zmíněny a které Nový občanský zákoník přináší v oblasti náhrady škody. Některé zvláštní případy se oběšly beze změn, jiné byly více či méně upraveny.

- Téměř 100 paragrafů zabývajících se náhradou škody (tj. dvakrát více než v původním zákoníku).
- Přesněji rozlišovány pojmy škoda a újma. Pojem škoda používán striktně jen pro majetkovou škodu.
- Nově definuje NOZ náhodu. Pokud je škoda zapříčiněná náhodou, hradí ji ten, kdo způsobil podnět pro tuto náhodu.
- Na místo termínu odpovědnost používáno daleko častěji - povinnost nahradit újmu.
- Vznik smluvní povinnosti nahradit újmu nevyžaduje zavinění.
- Nově se objevuje povinnost škůdce nahradit škodu i třetí osobě, která stojí mimo smlouvu.
- Možnost vzdát se předem povinnosti nahradit újmu v případě, že smluvní ujednání neomezuje slabší stranu. Nelze se vzdát v případě nemajetkové újmy, pokud byla újma způsobena úmyslně či z hrubé nedbalosti. V předchozím zákoníku neexistovala možnost zřeknout se náhrady škody před jejím vznikem.
- Primární náhradou již není peněžní (relutární) náhrada, nýbrž uvedení v předešlý stav (naturální náhrada). Pokud poškozený upřednostňuje peněžní náhradu, musí o ni zažádat.
- Nahrazování tzv. ceny zvláštní obliby. Náhrada věci, která může mít nulovou tržní hodnotu, ale poškozený k ní měl zvláštní citový vztah.
- U újmy na zdraví zrušeny tabulky pro výpočet náhrady za bolest a ztížení společenského uplatnění. (Tyto tabulky v roce 2014 stále platí pro pracovní úrazy, zrušeny byly pouze pro NOZ.)
- Zrušeny pevně dané částky pro odškodnění pozůstalých.
- U zvláštních případů vzniku škody jsou nově upraveny: škoda způsobená osobou s nebezpečnými vlastnostmi, škoda způsobená zvířetem, škoda způsobená informací nebo radou a škoda na nemovité věci.

- Zrušen zákon č.59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku a nově tyto ustanovení zařazena do občanského zákoníku.

5 ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zabývala odpovědností za škodu, respektive vznikem škod a jejich náhradou. Stěžejním předpisem byl občanský zákoník, a to jak původní zákon č.40/1964 Sb., tak i Nový občanský zákoník – zákon č.89/2012 Sb. – účinný od 1. 1. 2014.

Primárním cílem práce byl výklad obecné občanskoprávní odpovědnosti a její komparace s Novým občanským zákoníkem. Následně popis několika typů odpovědnosti zvláštní z hlediska praxe s použitím konkrétních příkladů pro lepší pochopení. I zde je uváděna komparace těchto odpovědností s NOZ.

První část práce byla zaměřena především na teorii. S použitím uvedených zdrojů byla popsána obecná odpovědnost za škodu a kromě toho také generální povinnost, předpoklady vzniku odpovědnosti, okolnosti vylučující protiprávnost a další pojmy související s tímto tématem. To vše bylo posuzováno podle obou zákoníků.

Druhá část práce se zabývala hlavně praktickými příklady. Z důvodu omezení rozsáhlosti práce nemohly být popsány všechny typy odpovědnosti zvláštní, proto byla vybrána újma na zdraví, která se všech dotýká nejvíce a další čtyři typy škod. Kromě teoretického popsání každé z nich zde byly pro lepší pochopení uvedeny i příklady z praxe.

První popisovanou škodou byla újma na zdraví, které je věnována podstatná část z důvodu její důležitosti. U této újmy došlo k nejvýraznějším změnám s přijetím NOZ v porovnání s dalšími vybranými typy škod. Nejdůležitější změnou, která se dotkne všech, je zrušení tabulek pro odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, jakož i zrušení pevných sazeb pro odškodnění pozůstalých.

Dále je uvedena odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku, která úzce souvisí s obchodem. Tuto část přejímá NOZ téměř beze změn, nové je ale právě přiřazení do občanského práva. Původně byla tato škoda upravena samostatně zákonem č.59/1998 Sb.

Jako poslední byly vybrány tři typy odpovědností, které jsou si velmi podobné a jejich úprava se v mnoha věcech shoduje. Jedná se o odpovědnost za škodu na převzaté, odložené či vnesené věci. S účinností NOZ se tyto odpovědnosti nemění, jsou převzaty podle původní úpravy, proto nebylo nutné je komparovat a jsou tedy především popsány a vysvětleny. Nejvýznamnější okolností, o které většina občanů neví, je nemožnost zřeknout se této odpovědnosti.

Po výkladu jednotlivých škod v této práci by měla být oblast občanskoprávní odpovědnosti s použitými praktickými příklady pro občana bez právního vzdělání srozumitelná a pochopitelná, tedy přínosná při řešení sporu. Přesto s přijetím NOZ bude téměř vždy při soudním řízení o náhradě škody potřebná účast dobrého advokáta, na jehož schopnostech bude záviset výsledek jakéhokoliv sporu. To je spojeno s vyššími soudními náklady. Až delší doba účinnosti NOZ ukáže, zda jsou všechny uváděné změny přínosné nebo zda bude potřeba úprava určité části.

6 SUMMARY

This thesis dealt with the responsibility for damages or more precisely with the origin of damages and their compensation. The central regulation was the Civil Code, in its both forms - the original Act No.40/1964 Sb., and the New civil code - Act No.89/2012 Sb. - valid from 1st of January 2014

The primary aim of this work was to present the topic of civil liability and compare it with New Civil Code. Then follows description of a few liability types especially in terms of practice and there is also shown a comparison of these liabilities with New civil code.

The first part focuses mainly on theory. Using these sources, there was described common liability and apart from that also general obligation, assumptions of liability origin, circumstances excluding illegality and other terms related to this topic. All of this was described according to both Civil codes.

The second part dealt mainly with practical examples. Because of the work length limitation it was impossible to describe all types of liability, therefore, there were selected only four types of damage and injury harm, which are most common liability types. Besides theoretical description was each of liability also described with the help of practical examples, to be more understandable.

The first damage described was injury harm, to which was dedicated substantial part because of its importance. This harm was in comparison to other selected types of damage most influenced by changes in approval of new Civil code. The most important change affecting all selected types is the abolition of tables for pain compensation and social impairment, as well as the abolition of fixed rates for survivor's compensation.

Further there is also listed damage liability, caused by a product, closely related to trade. This part remains in new Civil code almost unchanged, but there is a new assigning way to civil law. Originally was this damage adjusted separately by act No.59/1998 Sb.

As the last were selected types of liabilities, which have lots of in common and their adjustment is in several cases identical. It is a liability for the overtaken, discarded or brought in things. There is no change to these responsibilities with New Civil code coming into effect, they are overtaken according to the original adjustment, so it is not necessary to compare them, therefore they are mainly just described and explained. The most

significant circumstances, which most people do not know about, is the inability to renounce this responsibility.

As a result is the whole area of civil liability with the use of practical examples for a citizen without a legal education understandable and comprehensible enough, when he spends a little time studying the rights and obligations. Yet with adoption of new Civil code, at trial on damages, there will be almost always required the participation of a skilled lawyer, whose abilities will depend of any dispute. It is associated with higher costs for citizens in achieving justice. a longer duration of New Civil code activity will show, whether are all reported changes beneficial or whether there will be some adjustment needed.

Key words

damage, responsibility, civil law, Civil code

7 ZDROJE

7.1 Literární zdroje

Bičovský, J., & Holub, M. (1997). *Náhrada škody v občanském, obchodním, správním a pracovním právu*. Praha: Linde Praha, a.s. - Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví.

Dvořák, J., & Švestka, J. (2013). *Občanské právo hmotné*. Praha. Wolters Kluwer Česká republika.

Eliáš, K. (2012). *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit.

Eliáš, K. (2013). *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Praha. Wolters Kluwer Česká republika.

Fiala, J. (1997). *Lexikon občanského práva*. Ostrava. Sagit.

Knappová, M., Švestka, J., & kolektiv. (2006). *Občanské právo hmotné*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o.

Novotný, P., & Koukal, P., & Záhořová, E. (2014). *Nový občanský zákoník, Náhrada škody*. Praha. GRADA Publishing, a.s.

7.2 Legislativa

Vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

7.3 Internetové zdroje

Creative Commons licence (1. Leden 2012). *Prevence a obecná odpovědnost za škodu*. Dostupné z: <http://www.clovekvpravu.cz/obcanske-pravo-hmotne-aktualizovano-k-112012-7/odpovednost-za-skodu-a-bezduvodne-obohaceni-25/prevence-a-obecna-odpovednost-za-skodu-1034>.

Bieleš, M. (2013). *Nový občanský zákoník*. Dostupní z: <http://www.hajduk.cz/novy-obcansky-zakonik/>.

Doleček, M. (n. d.). *Odpovědnost za škodu*. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/opu-odpovednost-za-skodu-4756.html#!>

European Group on Tort Law (2011). *Principles of European Tort Law (PETL)*. Dostupné z: <http://www.egtl.org/>.

Lojďová, E., & Malý, L. (2013). *Novinky v oblasti náhrady škody na zdraví dle NOZ*. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/novinky-v-oblasti-nahrady-skody-na-zdravi-dle-noz-92803.html>.

Ministerstvo spravedlnosti ČR (2013-2014). *Náhrada újmy v novém občanském zákoníku*. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/nahrada-ujmy/informacni-brozura/>.

Navrátil, P. (2012). *Systém a koncepce odpovědnosti za škodu v novém občanském zákoníku*. Dostupné z: <http://www.prf.cuni.cz/petr-navratil-1404045984.html>.

Nečas, P., & Pospíšil, J. (2012). *Důvodová zpráva*. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

Plavec, P., & Godalová, T. (n. d.). *Úprava náhrady škody a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku*. Dostupné z: <http://www.ppak.cz/novinky/uprava-nahrady-skody-a-nemajetkove-ujmy-v-novem-obcanskem-zakoniku/>.

Nakladatelství Sagit, a.s. (1996-2014). *Sagit*. Dostupné z: <http://www.sagit.cz/pages/uvod.asp?id=2&typ=r&refresh=yes>.